

Pozadinsko obezbeđenje — neke osnovne karakteristike i pravci daljnjeg razvoja i usavršavanja

Sadržaji organizovanja i funkcionisanja pozadinskog obezbeđenja (PoOb) spadaju, po našoj oceni, u ona područja izgradnje oružanih snaga, posebno kada je reč o JNA, koja su i vrlo kompleksna sama po sebi i, isto tako, od bitnog uticaja na sadržaj (u organizacionom i funkcionalnom značenju) sveukupne njihove izgradnje. Iz toga proizlazi i ocena da se kroz sadržaje svih procena, analiza i studija daljnjeg razvoja bilo kog elementa, dela ili celine oružanih snaga moraju sagledavati i ugrađivati svi elementi pozadinskog obezbeđenja. I obrnuto, daljnji razvoj pozadinskog obezbeđenja je zavisian, i sa stanovišta organizovanosti i sa stanovišta materijalne osnove i načina funkcionisanja, od ciljeva i zadataka koji se žele postići ukupnim planskim razvojem. Ali, i ukupan planski razvoj zavisian je od toga kako će se sagledati, planirati i realizovati zadaci i ciljevi pozadinskog obezbeđenja.

Daljnji razvoj i usavršavanje pozadinskog obezbeđenja zasni-vaće se na nekim bitnim elementima: (1) uzajamnoj uslovljenosti i zavisnosti planiranja razvoja pozadinskog obezbeđenja od ukupnog planiranja razvoja oružanih snaga; (2) sistem organizacije oružanih snaga je deo, i po organizaciji i po funkciji, ukupnog društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema zemlje. U istoj meri je sistem organizacije pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga, kao deo organizacije oružanih snaga, uslovljen (i u organizovanosti i u funkcionisanju) celokupnom organizacijom društveno-političkog i ekonomskog sistema našeg samoupravnog društva,

i to od sadržaja i tokova planiranja i proizvodnje u miru i ratu do načina čuvanja, distribucije i potrošnje;¹ (3) kao i za ukupno planiranje, prema tome i za razvoj oružanih snaga, tako i za planiranje daljnjeg razvoja pozadinskog obezbeđenja važe neke zakonitosti koje moraju biti poštovane: dostignuti stepen osposobljenosti, kontinuitet u razvoju, procena promena nastalih (ili koje će nastati) u bitnim faktorima (ljudski i materijalni), predviđanje, određivanje tržišta itd; (4) stalno jača i mora jačati sposobnost zemlje za odbranu u oblasti ljudskih i materijalnih efektivna i u organizovanosti, razvijajući sve sadržaje koncepcije odbrane. Ako se ocenjuje dostignuti razvoj u svakom elementu i u celini, onda se može doći do zaključka da je dalji osnovni cilj, u stvari, borba za viši kvalitet: u vaspitanju, u obrazovanju, u proizvodnji (i vladanju) tehnike, opreme, naoružanja, u obuci, mobilizacijskoj sposobnosti, dakle u svim oblastima. Ta borba za viši kvalitet je težišno pitanje i odnosi se na široko područje pozadinskog obezbeđenja; (5) praksa je potvrdila da razvoj pozadinskog obezbeđenja nije i ne može biti stvar samo kadrova koji se tim poslovima profesionalno (organizacijsko-formacijski) bave. Materijalno-tehničko i zdravstveno obezbeđenje u miru i priprema za funkcionisanje u ratnim uslovima je, prvenstveno, stvar rukovodećih i komandnih organa u oružanim snagama, ne samo zbog ukupnih veoma visokih novčanih sredstava koja se angažuju u pozadinskom obezbeđenju, već, i pre svega, zbog direktnog odraza svakog konkretnog stanja na svaku odluku operativnog, političkog ili ekonomskog karaktera. Kakva je odeća, hrana, zdravlje vojnika i oficira, potčinjenog, kakvo je stanje tehnike, naoružanja i opreme, to nije odgovornost samo intendanta, lekara, tehničkog oficira itd., već komandira, komandanta — starešine, uključujući (a odatle počinje) i komandira odeljenja; (6) jedan od izuzetno značajnih elemenata koji, po našoj oceni, treba posebno naglasiti jeste neophodnost stalnog kritičkog prilaza prilikom ocene vrednosti stanja, organizovanosti, opremljenosti, kvantiteta i kvaliteta ljudskih i materijalnih efektivna, angažovanosti, pripremljenosti i sl. Subjektivizam je moguće izbeći ako se realno procenjuju stanje, potrebe i mogućnosti. Autarhičnost kao pojava je, između ostalog, posledica nekritičkog odnosa prema našim mogućnostima i našim potrebama. Insistiranje

¹ S tim u vezi mislimo da je u pravu general-potpukovnik T. Atanasovski (»Pozadina« br. 5/83) koji ističe: »Odbrambena izgradnja i, u okviru nje oružana izgradnja, izrasla je kao sastavni deo i neposredni izraz ukupnih odnosa u samoupravnom socijalističkom društvu i jedinstvena je briga i društvenih i profesionalnih činilaca. Sistem pozadinskog obezbeđenja mora pratiti ovaj tok odbrambene izgradnje na čitavom prostoru, kako svojom organizacijom, fizionomijom i tehnikom (prepomom) tako i izgrađivati konsekvantnu doktrinu, metode, znanja, odnose«.

na svestranosti procena, na analitičnosti i studioznosti je, u stvari, preventiva subjektivizmu.

Posebnu pažnju, međutim, u ovom trenutku zaslužuju izvesna pitanja iz sadržaja pozadinskog obezbeđenja, kao dela koncepcije opštenarodne odbrane, doktrinarnog karaktera, u okviru ukupnih poslova materijalno-tehničkog i zdravstvenog obezbeđenja priprema i vođenja oružane borbe, u širem smislu, i pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga u miru i ratu u nešto užem smislu njegovog značenja.

1. *Shvatanje težine, kompleksnosti i značaja pozadinskog obezbeđenja u savremenim uslovima.* Savremena dejstva su karakteristična i po tome što je pozadina i kao teritorija i kao infrastruktura oružanih snaga veoma ugrožena, više nego ikada ranije: raketnim i avijacijskim udarima, vazдушnim ili pomorskim desantima, napadima diverzantskih snaga, sabotажnim aktivnostima svih vrsta.²

Način ratovanja i svojstva sredstava vođenja rata i oružane borbe zahtevaju ogromne količine potrepština svih vrsta: municije i minskoeksplozivnih sredstava, goriva, lekova, rezervnih delova, hrane itd. Problemi nisu samo u proizvodnji, već i u stokiranju, održavanju, prenosu, obezbeđivanju (tehnički i fizički). U nas se ti zahtevi uslojavaju činjenicom da naša vojna doktrina: a) isključuje mogućnost prekida borbe u bilo kako teškim uslovima i za sve vreme trajanja rata (do pobede); b) ne priznaje mogućnost da postoji neutralni ili od neprijatelja zauzeti prostor — jedino privremeno zaposednuta teritorija, i c) na tzv. privremeno zaposednutoj teritoriji dejstvovaće od samog početka neprekidno masovne po broju i vrstama i brojno veoma jake naše snage.

Ovo je jedan od suštinskih uticajnih stavova (bio i ostao) u razmatranju svih daljih oblika organizacije i načina funkcionisanja pozadinskog obezbeđenja. Dalji razvoj pozadinskog obezbeđenja mora biti posmatran, kao što je rečeno, u skladu sa svim tim promenama koje nastaju i mogu nastati. Osnovni, konceptijski stavovi naše odbrane se neće menjati, ali će se menjati uslovi u kojima će se realizovati zadaci oružanih snaga, prema tome i funkcionisanje sistema pozadinskog obezbeđenja.³

² Objekti infrastrukture pozadinskog obezbeđenja i jesu danas prvi i najčešći ciljevi specijalnog rata: skladišta, radionice, zavodi, fabrike, energetika.

³ Uslovi koji će se nametati borbenim dejstvima biće, bar kada je reč o pozadinskom obezbeđenju, sigurno sve teži. To će biti rezultat mogućnosti novih vrsta naoružanja, tehnike i opreme i načina upotrebe snaga i sredstava. Međutim, i mogućnosti »pariranja« svemu tome u novim uslovima, našim i na našim prostorima, takođe rastu: sopstvena tehnička obezbeđenost, znanje, veština, organizovanost itd. Ali, i pre svega, ljudski faktor — čovek kao svesni činilac sposobnosti.

Pozadinsko obezbeđenje u nas je veoma kompleksno i po vrstama i po obimu poslova: tehničko obezbeđenje, pored nabavke nekih vrsta tehnike, uključuje i proizvodnju, održavanje, opravku i generalni remont, municiju, gorivo, energetiku, rezervne delove i mnoge druge aktivnosti; saobraćajno obezbeđenje — transport, dotur i evakuacija; intendantsko obezbeđenje — ishrana, odevanje, oprema, proizvodnja; zdravstveno obezbeđenje — preventiva, lečenje (hospitalizacija ljudi); veterinarsko obezbeđenje, — lekovi, proizvodnja, nabavka; odmor i rekreacija (ne samo u uslovima mira). U sadržaje pozadinskog obezbeđenja ulazi i izgradnja i održavanje vojnih objekata svih vrsta i svih onih namenjenih jedinica, komandama i ustanovama oružanih snaga. Uz sve navedeno, organi i strukture pozadine rešavaju i sva pitanja kojima se obezbeđuje funkcionisanje sistema: kadrovi, organizovanost, izgradnja, red, odnosi, život i rad i snage i sredstva angažovanih na ovim poslovima.

Uslovi funkcionisanja, obimnost poslova i kompleksnost pozadinskog obezbeđenja nameću potrebu:

prvo, stalne i svestrane procene uslova, stanja, mogućnosti, novoga u kvantitetu i kvalitetu snaga i sredstava i nalaženje najboljih rešenja u taktici, tehnici, obuci, obrazovanju, organizaciji i u celini u pozadinskom obezbeđenju i u svakom vidu obezbeđenja;

drugo, isto kao neprekidan proces, da se celokupan sastav angažovan u pozadinskom obezbeđenju vaspitava i osposobljava za rad i funkcionisanje, za obavljanje zadataka u svim mogućim teškim uslovima. Konceptijski stav da nema tako teške situacije u kojoj nije moguće voditi borbu protiv neprijatelja apsolutno i u celini se odnosi na pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga.

Iskustva našeg narodnooslobodilačkog rata, čijem izučavanju treba poklanjati punu pažnju, veoma su bogata. Možda s tim u vezi mogu najviše koristiti — kao ilustracija kakvih je sve teških uslova bilo i kako su se u njima za njih nalazila rešenja, pa i za sva pitanja pozadinskog obezbeđenja: ishrana, municija, evakuacija, lečenje, proizvodnja, dotur itd.⁴

2. *Pozadinsko obezbeđenje materijalnih i zdravstvenih potreba u oružanim snagama.* U velikoj meri materijalno-tehničko i zdravstveno obezbeđenje značajno utiču na pripremanje i vođenje oru-

⁴ Izučavanje iskustava NOR-a ima, razume se, mnogo širi aspekt: sa vaspitnog stanovišta, sagledavanja načina delovanja, prilagođavanja (i organizacijom i načinom funkcionisanja) datim vojnim, političkim uslovima i materijalnim mogućnostima, promenama koje su uslovljavane razvojem ukupne vojne organizacije. Međutim, najviše koristi može biti ako se kroz iskustva učimo danas nekim veoma bitnim svojstvima: odgovornost za dužnosti (poslove), zalaganje (do samopožrtvovanja), briga za čoveka (za tehniku, opremu, naoružanje), odnosi međusobni i prema narodu posebno.

žane borbe. Zbog toga, sistem organizovanja pozadinskog obezbeđenja čini sastavni deo celokupnog organizovanja društveno-ekonomskog sistema. To nameće potrebu da se u svojoj organizaciji i funkciji pozadinsko obezbeđenje mora oslanjati na organizaciju, snage, sredstva i izvore društva.

Protetklih godina, u toku izvršavanja zadataka i ukupnih napora na realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane, kroz pripreme za vođenje oružane borbe, veoma mnogo je učinjeno upravo u oblasti pripremanja materijalno-tehničkog i zdravstvenog obezbeđenja u miru i njihovog osposobljavanja za funkcionisanje u ratu. Povezivanje sistema pozadinskog obezbeđenja u oružanim snagama sa društveno-političkim zajednicama i udruženim radom u organizacionom i funkcionalnom pogledu naročito se ogleda u shvatanju značaja tih poslova, u izradi planova aktivnosti, u podeli zadataka u oblasti proizvodnje, distribucije, dotura i u drugim konkretnim pripremama ljudi i sredstava za rad u ratnim uslovima. To povezivanje je jedno od najvažnijih područja aktivnosti i od bitnog je uticaja na dalji razvoj pozadinskog obezbeđenja u oružanim snagama.

Konkretnom saradnjom faktora pozadinskog obezbeđenja u oružanim snagama i odgovornih ljudi u društveno-političkim zajednicama i organizacijama udruženog rada, treba još mnogo raditi na unapređivanju pripremljenosti u oblasti materijalno-tehničkog i zdravstvenog obezbeđenja.

Nekoliko se područja aktivnosti u svemu tome, po našoj oceni, izdvaja svojim značajem i zaslužuje punu pažnju: da se osigura jedinstveno shvatanje o potrebi neprekidne borbe za povećanje materijalnih mogućnosti društva, da se te potrebe svestrano procenjuju, da se preduzimaju mere poboljšanja; svaka organizovana celina, od domaćinstva pa nadalje, mora imati što jasniju predodžbu o uslovima u kojima se može naći i u kojima će morati da funkcioniše. Uloga subjekata iz oružanih snaga u tome je veoma velika, konkretna; zavisno od predviđanja mogućih uslova za svaku situaciju mora se imati rešenje (ko, šta i kada radi);⁵ uređenje teritorije (njeno sveukupno pripremanje za rat je veoma široko područje aktivnosti) podrazumeva ne samo izradnju objekata vojne i odbrambene infrastrukture ili sprovođenje zakonskih odredbi kojima se regulišu obaveze prema odbrani i zaštiti, već bukvalno uključuje sve, pa i najsitnije aktivnosti u ob-

⁵ Imperativan je zahtev da svaki subjekat savremenog društva, pa i u nas, mora imati predstavu (plan) o tome šta sa njime biva u slučaju: požara, poplave, zemljotresa, zategnute situacije, rata. Dakle, unapred znati šta mu valja raditi. Skoro bi se moglo reći da to nije zavisno od toga da li je neko (onaj koji je to dužan da učini) nekome dao ratni zadatak, tj. obavezu da se priprema u miru.

lasti proizvodnje, saobraćaja, zdravstva, male privrede, dakle svuda; sistem organizovanja pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga, a posebno onaj njegov deo koji je u strukturi jedinica i štabova Teritorijalne odbrane, kroz ove aktivnosti mora biti povezan i neprekidno se povezivati sa privredom i ukupnom materijalnom organizacijom društva na datom (svakom) prostoru.⁶ Mislim da se samo na takav način može obezbeđivati maksimalno iskorišćavanje materijalnih mogućnosti teritorije (svakog prostora) za potrebe vođenja oružane borbe, znači i za pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga.⁷

U okviru ovoga problema (oslonca sistema organizovanja pozadinskog obezbeđenja na ukupne mogućnosti društva i kao dela društveno-ekonomskog sistema) ima pitanja kojima će se i ubuduće morati posvećivati više pažnje. To su, pre svega, stvaranje materijalnih rezervi (uopšte i ratnih) i proizvodnja u ratu. Mislimo da je praksa pokazala da ta pitanja i u miru moraju biti tretirana sa više pažnje. No, to je posebna tema. Ali, sigurno je: rezerve se moraju uvek i u svim uslovima stvarati (i imati), isto tako, proizvoditi se može (i mora) uvek i u svim uslovima.

3. *Organizacija sistema pozadinskog obezbeđenja — jedan od najvažnijih zadataka njegovog daljnjeg razvoja.* Sadašnja organizacija sistema pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga zasniva se na bitnim zahtevima koncepcije opštenarodne odbrane izraženim, pored ostalog, i u stavovima strategije oružane borbe. Bitne karakteristike sistema su: da u miru i ratu funkcioniše kao jedinstven i da se maksimalno oslanja na teritoriju. Elementi te organizacije su, pored pozadinskih struktura u komandama JNA i štabovima Teritorijalne odbrane: baze, pozadine u sastavu jedinica (garnizona i kasarni), i organizacija sistema snabdevanja u mesnoj zajednici, radnoj organizaciji, ili na određenom području neke društveno-političke zajednice.

I sadašnja a i buduća rešenja moraju, po našoj oceni, obezbediti: maksimalnu teritorijalnost pozadinskog obezbeđenja (kroz sistem baza i organizovanost u okviru garnizona, društveno-političkih zajednica ili organizacija udruženog rada), s jedne strane, i što pot-

⁶ Ovo i zbog toga što je svojim rasporedom, organizacijom, načinima rešavanja problema materijalno-tehničkog i zdravstvenog obezbeđenja Teritorijalna odbrana ugradila svoju organizaciju pozadinskog obezbeđenja u organizacionu strukturu svake društveno-političke zajednice i njenog privrednog sistema.

⁷ Imajući u vidu značaj ovoga svega za dalji razvoj doktrine pozadinskog obezbeđenja u našim oružanim snagama, valja predložiti potrebu da se izučava i poznaje teritorija: njene vrednosti, mogućnosti, šta jeste, a šta može biti u različitim uslovima i varijantama oružane borbe. Ta je obaveza tim veća za starešine koje su nosioci organizovanja i funkcionisanja pozadinskog obezbeđenja u oružanim snagama.

puniju samostalnost borbenih sastava — od bataljona do armije u JNA i manevarskih snaga u okviru Teritorijalne odbrane, s druge strane. To znači da je osnovni cilj svih rešenja bio, a treba i da ostane, da se olakša izvršavanje zadataka pozadinskog obezbeđenja u miru i ratu, radi što bolje podele poslova i (obaveza) po nivoima komandovanja i po vrstama obezbeđenja.

Drugi bitan cilj organizacije je da se postigne maksimalna ekonomičnost i racionalnost u funkcionisanju sistema. S tim ciljem je i izvršena i vrši se integracija ne samo u okviru organizacije (organa i jedinica), već i funkcija: tehničkog održavanja, nabavki, transporta, lečenja itd.

Integrisanost poslova i funkcija će, kao princip rada i načina realizovanja pozadinskog obezbeđenja u miru i u ratu, morati da ostaje nezavisno od toga da li je pozadina (upravni i izvršni organi) u sastavu jedinice ili »posluje« na kasarnskom ili garnizonom principu. Racionalnost organizovanja sistema pozadinskog obezbeđenja je postignuta ne samo smanjenjem ukupnih efektivna pozadinskih jedinica, ustanova i organa (u miru u JNA za 20 odsto), već i racionalnijom ukupnom organizacijom u Teritorijalnoj odbrani (na primer, jačanjem pozadinskih struktura u većim sastavima, a istovremeno boljom organizacijom društvenih i privrednih struktura za funkcije pozadinskog obezbeđenja u eventualnim ratnim uslovima).

Teško je reći da li je, u ovom trenutku, moguće smanjivati broj ljudi (i sredstava) u okviru pozadinskog obezbeđenja i na taj način ceo sistem činiti još racionalnijim. Jer, smanjenje broja ljudi je uslovljeno mnogim faktorima: njihovom stručnošću, ukupnom osposobljenošću, umešnošću da se u datim uslovima što bolje (racionalnije) organizuju, sposobnošću da maksimalno iskoriste raspoloživa sredstva (novčana, tehnička, opremu) itd. Međutim, organizovanje sistema mora biti stalan i veoma važan zadatak. Ali, isto tako, praksa je to pokazala, sistem pozadinskog obezbeđenja treba razvijati kroz njegovo stalno usavršavanje.

Nekoliko je opštevažećih stavova i bitnih faktora na kojima treba, po našem mišljenju, zasnivati dalje usavršavanje organizacije sistema (kao celine, ali i pojedinih elemenata), i to:

a) na osnovnim zahtevima koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane, načinima upotrebe oružanih snaga (jedinica i delova) i njihovoj borbenoj gotovosti.⁸

⁸ Objedinjavanje pozadinskih jedinica (jedinica i organa službi) u jedinstvenu pozadinsku jedinicu — vod, pozadinsku četu ili bataljon — nije uslovljeno samo potrebom stvaranja što racionalnije organizacije u pozadini tzv. trupnog ešelona, već konkretnim zahtevima namene i načinima moguće upotrebe jedinica KoV od bataljona do divizije i borbenom gotovošću jedinica.

b) na organizaciji oružanih snaga, i konkretno svakog njenog dela. Ili, tačnije rečeno, organizacija pozadinskog obezbeđenja mora biti u skladu sa organizacijom jedinica, komandi i štabova. Samo tako može izraziti svoju funkciju u materijalno-tehničkom i zdravstvenom obezbeđivanju.

c) na promenama u naoružanju, vojnoj opremi i sredstvima ratne tehnike;⁹

d) na uvažavanju svih različitosti koje karakterišu ne samo organizaciju oružanih snaga (razlike između JNA i TO), već i svih onih brojnih različitosti u okviru svake od njih, kao posebne komponente.¹⁰ Valja reći da jedinstvo sistema nije u istovetnosti organizacije i formacije (čak ne ni kada je reč o sastavima istoga nivoa), već se ono obezbeđuje, pre svega, uspešno kroz funkcionisanje jedinstvom ciljeva, normativa i kriterija, itd. Posebno uticajni na različitosti su uslovi, ukupni, opšti i posebni, u kojima živi, radi i dejstvuje određeni deo (sastav) oružanih snaga. Veoma važan faktor jedinstva sistema pozadinskog obezbeđenja je i organizacija i funkcionisanje rukovođenja i komandovanja. Jer, između ostalog, za svaki cilj (i u miru i u ratu) određuju se snage, sredstva i načini njihovog postupanja, pa, znači, sve ono što čini i sadržaje, organizaciju i funkciju pozadinskog obezbeđenja.

e) na elastičnoj organizaciji pozadinskog obezbeđenja, jer, kao što važi i za druge oblasti naših oružanih snaga, i sistem organizovanja pozadinskog obezbeđenja, ne može biti kopija bilo čijeg drugog načina organizovanja. Sve što je od bitnog uticaja, od koncepcije do najmanjih sadržaja u njenoj funkciji, potvrđuje da naša organizacija sistema pozadinskog obezbeđenja u oružanim snagama (i svi elementi na koje se oslanja u DPZ i udruženom radu) mora biti naša

⁹ Ako se jedna jedinica (divizija, brigada i sl.) iz pešadijske »pretvara« u mehanizovanu (ili oklopnomehanizovanu), onda organizacija sistema PoOb u njoj neće biti kao ranije. Ne samo da će se morati menjati organizacija i formacija, broj ljudi i sredstava, već, i pre svega, bitno se mora menjati kvalifikaciona struktura sastava kojima se obezbeđuje. Bilo je takvih slučajeva da od pešadijske brigade postaje mehanizovana, a njena pozadina ostaje »pešadijska«.

¹⁰ To što su pozadinske baze u KoV različite po organizaciji, formaciji i nekim sadržajima od vazduhoplovnih i pomorskih, a sve ove baze, opet, različite od onih u TO (i one se razlikuju po SR i SAP), nije narušavanje sistema. U daljem razvoju najbitnije je, svestranom analizom i ocenama pokazane vrednosti kroz praksu, doći do najboljih, najracionalnijih rešenja za svaku vrstu baza, čak za svaku od njih pojedinačno. U okviru toga ostvariti punu njihovu aktivnost, saradnju, međusobno dopunjavanje, postupke u različitim uslovima. Dakle, osposobiti ih za funkcije u različitim, kao što je rečeno, pre svega, najtežim uslovima. Organizacijsko-formacijske promene, uključujući i eventualna objedinjavanja, moraju biti izraz i racionalnosti, ali pre svega konkretnih potreba.

originalna. I, isto tako, veoma elastična. Zbog toga nije moguće, a po našem mišljenju i nerealno, zahtevati unapred organizaciona rešenja za svaku situaciju. Organizacija sistema mora biti adaptibilna uslovima. Na primer, u JNA: da li će na jednom prostoru pozadina biti u sastavu jedinice (i »pokrivati« sve druge sastave na tom prostoru), ili će biti organizovana na garnizonom principu — mora zavisi od procene svih relevantnih činilaca. Ili, drugi primer. U daljem procesu razvoja, i sa teorijskog i sa praktičnog stanovišta treba analizirati i procenjivati sve elemente organizovanja pozadinskog obezbeđenja na privremeno zaposednutoj teritoriji u odbrani gradova itd., sa ciljem da se dođe do najboljih rešenja i za organizaciju i za funkcionisanje. Pri tome, sigurno, neće biti moguće za te uslove i prilike imati jedno rešenje. Zbog toga, mislimo najvažnije je sagledavati potrebe (rezerve, proizvodnja, načini funkcionisanja, izvora snabdevanja) i mogućnosti.¹¹

4. *Usavršavanje organizacije rada — prioritet daljeg razvoja pozadinskog obezbeđenja u celini i sistema njegove organizacije i funkcionisanja.* U tome su, u stvari, i sadržani: borba za racionalnost, produktivnost i realno planiranje. I to je neprekidan proces, uslov za uspeh i rezultate u svakoj drugoj oblasti, u svakom poslu.¹² Za usavršavanje organizacije rada postoje mnoge pretpostavke (znanja, veštine, odnosi u sistemu organizacije, sredstava) i različite metode. Ali, među najvažnije postupke spadaju određivanje cilja, utvrđivanje težišta, formulisanje zadataka i kontrola izvršenja.

Najveći uticaj u oblasti usavršavanja rada, verovatno ne samo u ovom trenutku već uopšte, ima planiranje. Na bazi iskustava i prakse, treba reći da nije problem u tome da li ima ili nema plana, već planiranje kao bitno u sistemu rada, rukovođenja i komandovanja. Plan je, ili bolje reći planiranje, nasušna potreba čoveka; života. Ali, ne plan samo kao dokumenat, već kao izraz procene i predviđanja realnosti, kao sadržina mera i postupaka, snaga i sredstava. Razume

¹¹ Zbog toga se u Teritorijalnoj odbrani i moraju izbeći sva ona rešenja koja predstavljaju kopiju onih iz JNA, a koja (ima slučajeva) ne odgovaraju niti nameni niti organizaciji, a naročito ne načinima njene upotrebe. Međutim, veoma je značajno istaći potrebu da se u Teritorijalnoj odbrani moraju neprekidno izučavati mogući načini organizovanja pozadinskog obezbeđenja koji će odgovarati svim mogućim oblicima njene organizacije: kada je više manevarska (krupni sastavi) ili više prostorna (ili i jedni i drugi sastavi na istom prostoru), kada dejstvuje potpuno samostalno, ili, pak, kada na »svom« prostoru ima i sastave JNA. Takve uslove treba sagledavati i za njih, pre svega, predviđati moguće, najbolje načine organizovanja pozadinskog obezbeđenja.

¹² Naučno je dokazano da bi najveći broj ljudi za 20 do 40 odsto bio produktivniji u svom poslu ako bi bila bolja organizacija rada. Osim toga, u dobroj organizaciji rada i veće je zadovoljstvo raditi, pa se i samim tim utiče na produktivnost.

se da plan stvoren u jednim uslovima, ostaje da živi samo dokle postoje ti uslovi. Međutim, biće vredniji, sa većom trajnošću upravo u meri u kojoj je shvaćen kao proces usavršavanja, napretka, deo realizacije postavljenog cilja. Ako je sačinjen na realnim elementima i predviđanjima, biće manje i ređe menjan (promenljiv). Ako je takav, onda će biti i adaptivan promenjenim uslovima (u odnosu na dati cilj).

Borba za poboljšanje organizacije rada, produktivnosti rada i racionalno i ekonomično ponašanje u celini, mora biti stalna i neprekidna. Kao što zemljoradnik mora voditi borbu da svako parče zemlje bude obrađeno, i da sa njega dobije što veći prinos, a radnik se boriti za više tona uglja, za više tekstila, gvožđa, bakra, tako se i u nas, u oružanim snagama, mora voditi borba: za bolju obuku, za ispravnu tehniku, za bolju higijenu, zdravlje, kondiciju, za veće rezerve itd.

Izvršavajući bilo koji zadatak valja imati u vidu da borba za racionalnost, za produktivnost, za štednju, nije trenutna orijentacija, zbog i radi stanja i kao mera stabilizacije. To je dugoročan program, stav i politika.¹³

Starešine pozadine moraju biti i stalni vaspitači ljudi iz svojih sastava. S tim u vezi one se ne mogu orijentisati i oslanjati samo na ono što je programirano u okviru političkog rada, već sprovoditi takvo vaspitanje i obrazovanje kojim će se kod svih stvarati uverenje i shvatanja da rade veoma važan posao, da su njihovi zadaci u miru i ratu veoma značajni.

5. Osposobljavanje kadrova — jedan od najvažnijih razvojnih ciljeva svih faktora našeg samoupravnog društva. Neprekidno osposobljavanje — kao praksa i stalan proces — najbolji je način za brz, uspešan ekonomski ili bilo koji drugi razvoj. Prema tome, to je bitan preduslov i za razvoj u oblasti vojne delatnosti i oružanih snaga, i opštenarodne odbrane u celini. Treba shvatiti da se svet danas veoma brzo menja, stalno se razvija. Čovek koji se neprekidno ne usavršava nije u stanju da se snađe.

Kao što u društvu nije moguće zamisliti progres i stalan napredak bez sposobnih, motivisanih i pravilno usmerenih kadrova, tako

¹³ Otuda i potreba borbe za shvatanje da se naša strategijska opredeljenja ne mogu postići neradom, slabom produktivnošću rada, nedovoljnom disciplinom, a posebno ne javašljivim ponašanjem. To zahteva od nas da radimo organizovanije i da, i kao pojedinci i kao organizacija (ustanova, komanda, jedinica), manje trošimo, racionalno se ponašamo i više štedimo. Pritom, ne smemo gubiti osećanje za to da je svaka stvar važna, da nema samo velikih ušteda i da svaka mala ušteda postaje — kao praksa, kao navika, kao ponašanje i vaspitanje — velika.

isto, ili još manje, moguće je zamisliti napredak u izgradnji vojnih snaga i uspešne odbrambene napore bez visokostručnih, idejno opredeljenih i svestrano obrazovanih kadrova. Jednom reči, znanje i umeće postaje najvažniji faktor razvoja.

Modernizacija uvođenjem novog naoružanja i tehnike mora, nezostavno, biti praćena sposobnošću da se vlada time (obučeni ljudi) i da se zna opraviti (i držati ispravno). Oružje kojim se ne zna rukovati ili se ne zna opraviti i nije oružje. Sve te činjenice se odražavaju ili direktno odnose na ceo sistem pozadinskog obezbeđenja.

Osposobljavanje za odbranu i samozaštitu je stalan proces ne samo institucionalni ili kroz institucije, već uz rad i kroz rad. Osposobljavanje starešina je složen i dug proces, ali istovremeno i odgovoran, neophodan, nema mu alternative. Takvo opredeljenje proizlazi iz saznanja da je osposobljavanje čoveka prvi, najvažniji posao u celokupnom zadatku odbrambeno-zaštitnih mera — od svesti i fizičkih mera pripreme do učenja postupcima i ponašanjima.

Osposobljavanje kadrova je danas i sve će više biti u budućnosti pod neprekidnim uticajem ekonomskih teškoća, tehničko-tehnološkog razvoja i, razume se, kad je reč o oružanim snagama i kadrovima u njima, razvoja savremene vojne misli i vojne prakse. Ovo poslednje tim pre i tim više ukoliko brže zastarevaju već stečena znanja. Neće zastarevati samo ako ih se neprekidno zanavlja, inovira.

Radi obezbeđivanja realizacije politike stalnog usavršavanja kadrova koje je, kao što je rečeno, bitan preduslov realizacije svih planova, zamisli i ciljeva, veoma je važno planirati, organizovati i realizovati, u skladu sa konkretnim uslovima, odgovarajuće *oblike, metode i načine*. I kada je reč o teoriji i o praksi: školovanje, kursiranje, seminari, usmeno i dopisno itd.¹⁴

Ciljevi (i sadržaji) stalnog i kontinuiranog usavršavanja znanja i sposobnosti svih starešina koji se bave i koji će se ubuduće baviti pozadinskim obezbeđenjem mogu biti:

— da se podstiču ljudi, starešine svih činova i nivoa, u naporima da stalno inoviraju i usavršavaju svoja znanja i izgrađuju svoje sposobnosti. To je, u stvari, ostvarivanje tog procesa, kroz učenje, kroz teoriju i praksu;

— organizovano uticanje na ljude da se upoznaju sa zakonima, principima, zahtevima opštim i važnim za one oblasti, poslove i aktivnosti kojima se neposredno bave ili će se baviti, za ono što ih čeka sutra;

¹⁴ Ovo je veoma značajno pitanje, jer nije svejedno i nije formalno pitanje kroz koje oblike će se voditi proces usavršavanja, inoviranja znanja kadrova. Od oblika, to je praksa potvrdila, neretko, zavisao je stepen uspeha.

— osposobljavanje, podsticanje i učenje da se starešina navikava i snalazi u traženju rešenja u izvršenju svojih zadataka;

— osposobljavanje za poslove planiranja, organizovanja i komuniciranja, međusobnog odnosa kroz sadejstvo, koordinaciju, saradnju;

— da se razvija navika i umešnost kako doći do informacije, kako je koristiti, kako se u datim uslovima koristiti novim različitim metodama;

— u sadržaj stalnog kontinuiranog usavršavanja znanja, tj. osposobljavanja kadrova »ugrađena« je i potreba podsticanja na timski rad (kolektivni) u izučavanju, analizi i rešavanju problema, i isto tako (i u interesu ukupnosti) sposobnost, umešnost za rad sa ljudima.

Čovek, i kada je motivisan i kada želi da radi, treba da zna i da ume. A to se stiče učenjem i praksom (učenje kroz praksu). Sticanje znanja nije samo sebi cilj, već mora biti deo radnog procesa, jer se ona najbolje stiču upravo kroz radni proces.

Koliko će se u daljem radu na razvoju pozadinskog obezbeđenja u oružanim snagama postići zavisno je i od odnosa prema ovim temama i zahtevima o kojima je ovde bilo reči.